

تحلیل نقش درس پژوهی و تاثیر آن در بهبود یادگیری

دروس علوم تجربی ابتدایی

نگین حیدری حجت

محقق و پژوهشگر

چکیده

هدف کلی پژوهش کیفی حاضر که به روش مشارکتی انجام شده است، بهبود یادگیری درس مواد اطراف ما علوم پایه سوم با رویکرد درس پژوهی است. جامعه آماری پژوهش حاضر ۳۰ دانش آموز دختر پایه سوم دبستان پروین اعتصامی شهرستان سنقر در استان کرمانشاه می باشد. داده های پژوهش حاضر به کمک مصاحبه نیمه ساختار مند و مشاهده توسط اعضای تیم ۴ نفره درس پژوهی در دو مرحله جمع آوری گردید تا داده ها به اشباع نظری برسد. این پژوهش باهدف افزایش یادگیری دانش آموزان در این موضوع درسی و توسعه حرفه ای افراد شرکت کننده در پژوهش صورت گرفته است. درس پژوهی در این مبحث که پیش نیاز بحث های اساسی دیگر در کتاب علوم می باشد، توسط اعضای گروه درس پژوهی در پایه سوم انجام شده است. اعضای تیم در دو مرحله در قالب دو تدریس اول و دوم به بررسی طرح درس و اجرای آن پرداختند. با توجه به بررسی های انجام شده که از سوی اعضای تیم صورت گرفت، نقاط ضعف و قوتی در تدریس اول و اجرای آن توسط مجری بیان شد و پس از تجدید نظر و اصلاح نقاط ضعف و به کارگیری پیشنهادات بیان شده، تدریس دوم درس با رویکرد مشارکتی فعال و روش ساختن گرایی اجرا شد. فرایند تجزیه و تحلیل داده ها در کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد و تعداد ۸۵ کد باز و تعداد ۱۱ کد محوری و ۳ کد گزینشی حاصل شد. یافته ها نشان داد که عوامل ایجاد انگیزه، مهارت های آموزشی و ارتباطی، مشارکت فراگیران، بررسی نقاط ضعف، کیفیت تدریس و ارتباطات کلامی و تعاملات غیر کلامی و در کل مهارت انسانی، ادراکی و شایستگی های حرفه ای در بهبود یادگیری درس فوق تاثیر گذار است.

واژگان کلیدی: درس پژوهی، توسعه حرفه ای، کیفیت یادگیری، علوم ابتدایی

مقدمه

آموزش بی‌تردید در رشد و تعالی زندگی فردی و اجتماعی انسان و دگرگون نمودن آدمی و تحول حیاتی او جایگاهی بی‌بدیل دارد و می‌تواند نیروی محرکه سراسر زندگی انسان باشد. آموزش تجربه‌ای است مبتنی بر یادگیری و به منظور ایجاد تغییرات تدریجی و نسبتاً ماندگار در فرد تا بتواند توانایی خود را برای انجام دادن کارها بهبود بخشد. به‌طور معمول گفته می‌شود، آموزش می‌تواند تغییر مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتار اجتماعی و سازمانی را در برداشته باشد. تبلور عقل و استعداد آدمی و شأن و کرامت انسانی او در پرتو آموزش و تعلیم و تربیت صورت می‌گیرد. آموزش زمانی به کار می‌آید که زمینه‌ای برای پدید آوردن تغییری فراگیر گردد، چنانچه او را به انجام کارهایی توانا سازد و بر توانایی‌های او بیفزاید، یعنی زمینه‌ای گردد برای توسعه. زمانی می‌توانیم به راستی از آموزش و توسعه فرد سخن گوئیم، که به گوهر انسانی و ارزش‌های والای انسانی، که او را از دیگر جانوران متمایز و ممتاز می‌کند، رو نماییم. (نقیب زاده، ۱۳۷۴). آموزش فعالیتی است مداوم، جامع، و برای همه، برای رشد و تکامل انسان، غنای فرهنگ و تعالی جامعه. (فیوضات، ۱۳۷۷). یکی از مشکلات جدی بخش آموزش کشور، آموزش نتیجه محور یا مبتنی بر حافظه است در این روش یادگیری مبتنی بر گفتن، شنیدن و حفظ کردن است. این رویکرد غیر فعال مهم‌ترین مانع یادگیری و خلاقیت است. بنابراین لازم است روش مناسب جایگزین این نوع یادگیری گردد. آموزش پژوهش محور یکی از روشهای فعال و فرایند محور تدریس است که مولفه‌های مهمی، همچون مشاهده، پرسش، تفکر، کاوشگری، آزمایش، و استدلال را شامل می‌شود تا فراگیران از همان ابتدای تحصیل به توانمندی تفسیر و قضاوت و نظریه پردازی مجهز شوند. هدف اصلی این رویکرد این است که معلم بتواند ساختارهای ذهنی فعلی دانش آموزان را بشناسد و برای تغییر آن‌ها برنامه‌ریزی کند. درس پژوهی یکی از رویکردهای پژوهشی برای توسعه حرفه‌ای معلمان است. (ساکي، ۱۳۹۱). منظور از توسعه حرفه‌ای فرایندی است که معلمان را برای ورود به اجتماع یادگیری آماده می‌سازد تا بتوانند به عنوان معلمان اثر بخش در حرفه خود موفق باشند. (حجازی، ۱۳۹۰). درس پژوهی شامل بسیاری از عناصر موثر توسعه حرفه‌ای، مانند توسعه معتبر مفید دانش و مهارت در محیط کلاس، تنظیم درگیر شدن

همکاری معلمان و توسعه مطالب و محتوای آموزشی دانش در آموزش می باشد. (فریدمن، ۲۰۰۵) بخشی از دانش امروز بشر که حاصل مطالعه و جست و جوی او در جهت شناخت جهان مادی و نظام ها و قوانین آن است، «علوم تجربی» نام دارد. علوم تجربی، کسب آگاهی درباره جهان است که از طریق مشاهده، جمع آوری اطلاعات، بیان فرضیه و آزمایش های قابل کنترل به دست می آید و دستاورد آن، حقایق، اصول، قوانین و تئوری های حاکم بر جهان طبیعی است. امروزه آموختن علوم تجربی همچون سوادآموزی و حساب کردن امری اساسی و ضروری است که با زندگی روزمره ی ما در ارتباط است و با پیشرفت تکنولوژی اهمیت آن بیشتر شده است. بنابراین آنچه مهم است یادگیری شیوه کسب اطلاعات و به روز کردن و پردازش آنهاست و نه کسب اطلاعات به مثابه یک بسته ی دانشی. به این دلیل فراگیری علوم تجربی دو جنبه ی مثبت دارد. هم فرایند است و هم فراورده. (احدیان ۱۳۹۳) محققان زیادی در جهان و از سالهای دور درباره مشکلات یادگیری علوم تحقیق کرده اند و به این نتیجه رسیده اند که بخشی از دشواری های یادگیری علوم به روشهای آموزش علوم مربوط میشود. در این راستا داگالس تیر در مقالهای با عنوان «بعد چهارم آموزش علوم» به نقد آموزش ۲ علوم در جهان پرداخته است. (تیر، ۲۰۱۹). وی مینویسد: متأسفانه یکی از مهم ترین مشکلات در راه تدریس علوم، کم توجهی به آن در دوره آموزش پیش دبستان و دبستان است

درس علوم تجربی درسی بسیار حیاتی و حائز اهمیت در مدارس (چه ابتدایی چه متوسطه) می باشد. فراگیری علوم تجربی به کودکان کمک می کند تا روش های شناخت دنیای اطراف خود را بهبود بخشند. برای این منظور آن ها باید مفاهیمی کسب کنند که به آن ها کمک کند تا تجارب خود را با یکدیگر مرتبط سازند مثلاً: «نگاه کن گیاهی که در نزدیک پنجره بوده، خوب رشد کرده ولی گیاهی که در آن اتاق تاریک بوده پژمرده شده است، چون گیاه به نور احتیاج دارد تا رشد کند.» آن ها باید روش های کسب اطلاعات، سازماندهی کاربرد و آزمایش کرده را بیاموزند. این فعالیت ها توانایی آن ها را در درک دنیای اطراف تقویت می کند و آنان را برای تصمیم گیری های هوشمندانه و حل مسایل زندگیشان یاری می دهد. «گلدان را از اتاق کم نور به پشت پنجره ی روبه آفتاب بگذارم، ببینم چه می شود.» (احدیان ۱۳۹۳)

از اهداف یادگیری علوم تجربی پایه سوم (درس سوم: مواد اطراف ما) می توان به آشنایی با کاربرد گاز ها در زندگی، آشنایی با مفاهیم ذوب و تبخیر، تبدیل حالت های مختلف ماده و آزمایش های ذوب و تبخیر اشاره کرد که این آزمایش ها و مفاهیم می تواند تا حدودی مطالب سنگینی را برای دانش آموزان این پایه به همراه داشته باشد. هدف ما از این پژوهش، تسهیل یادگیری درس علوم پایه سوم ابتدایی (درس سوم: مواد اطراف ما) با رویکرد درس پژوهی می باشد. بدین صورت که با ارائه طرح درس ساختن گرایی ارائه مباحث برای دانش آموزان به صورت خلاقانه تر ارائه شد. درس پژوهی یک رویکرد توسعه ی حرفه ای است که در آن معلمان با یکدیگر در تدوین طرح درس، طراحی آموزشی، اجرا و عملیاتی کردن کلیه ی عناصر تدریس و در مشاهده ی نتایج مشارکت دارند. معلمان در این مسیر با جمع آوری کلیه اطلاعات و نحوه ی رسیدن دانش آموزان به یادگیری با یکدیگر بحث و تبادل نظر می کنند تا نسبت به رفع اصلاح بین روش ها و تدریس ناکارآمد به یک نتیجه واحد رسیده و زمینه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را فراهم آورند. در واقع درس پژوهی ترکیبی از اقدامات یک معلم پژوهنده (اقدام پژوهی) و جشنواره های الگوهای تدریس تلقی می شود. با این تفاوت که شناسایی تدریس و مشکل آموزشی در اقدام پژوهی، به صورت فردی صورت می گرفت و نتایج آن قابل تعمیم نبود و به عنوان یک تجربه موفق آموزشی تلقی می شد اما در الگوهای تدریس، شناسایی نیز موضوع تدریس و مشکل، از مافوق صورت می گرفت، در صورتی که در درس پژوهی، معلم و گروه محور شناسایی مشکل و موضوع تدریس می باشد. درس پژوهی رویکرد دیگری برای توسعه دانش حرفه ای معلمان است، که از درون مدارس ابتدایی ژاپن مطرح و توسعه یافته است. درس پژوهی، یک حلقه پژوهشی است که در آن، معلمان به صورت گروهی درباره موضوعات برنامه درسی به پژوهش می پردازند. آنها در ابتدا به «تبیین مسئله» می پردازند که فعالیت گروه درس پژوهی را برانگیخته است و هدایت خواهد کرد. مسئله می تواند یک سؤال عمومی (برای مثال برانگیختن علاقه دانش آموزان به پژوهش) یا سؤال جزئی تر باشد (برای مثال، بهبود فهم دانش آموزان از چگونگی جمع کردن مطالب برای تحقیق جزئی). سپس گروه به مسئله شکل می دهد و بر آن تمرکز می کند، به نحوی که بتواند در یک درس خاص کلاسی مطرح شود. معمولاً مسئله ای را انتخاب می کنند که از فعالیت های خود

به دست آورده اند یا برای دانش آموزانشان دشواری هایی ایجاد کرده است. موضوع درس پژوهی حاضر مبحث مواد اطراف ما در کتاب علوم پایه سوم بود ، باید خاطر نشان شود که برای انتخاب موضوع از نظر سنجی استفاده شد که شرح آن در زیر آمده است. ابتدا فرم های نظر سنجی در اختیار تعدادی از همکاران پایه سوم قرار گرفت. نظرات نشان دهنده این بود که یکی از چالش برانگیزترین موضوعات در کتاب علوم پایه سوم ، مبحث مواد اطراف ما می باشد. و به همین دلیل موضوع حاضر به منظور درس پژوهی انتخاب گردید. در این پژوهش با توجه به نتایج تحقیقات، بررسی کتابهای اصول یادگیری، آموزش قوانینی که باید در تدریس علوم رعایت شود و همچنین شرایط و عواملی که فراگیری این درس را آسان می سازد و با توجه به مشاهده کلاسهای مختلف، نحوه تدریس همکاران، نظرات معلمان و دانش آموزان و بررسی برگه های آزمون های علوم به این نتیجه رسیدیم که مهمترین علل ضعف دانش آموزان در یادگیری درس علوم ، از جمله مبحث مواد اطراف ما به شرح ذیل می باشد:

عدم استفاده از وسایل آموزشی مناسب، عدم مشارکت دانش آموزان در فرایند تدریس و عدم فعال بودن آنها، ضعف در استفاده از جنبه های کاربردی محیط در کتابهای درسی و تدریس معلمان، عدم توجه به پیش نیاز های مفهوم مورد نظر عدم توجه به تفاوت های فردی، عدم انجام ارزشیابی های صحیح بنابراین با توجه به موارد ذکر شده فعالیت گروه درس پژوهی آموزشگاه بر روی مبحث مواد اطراف ما در کتاب علوم پایه سوم قرار گرفت.

بخش اول: یافته های پژوهش

جدول شماره ۱ (جدول کد گذاری باز، محوری و گزینشی)

ردیف	کدهای باز	نماد محور	کدگذاری محوری	کدگذاری گزینشی
۱	طرح سوال برای ایجاد چالش و جلب توجه	A۱	ایجاد انگیزه	مهارت انسانی
۲	گروهی کردن دانش آموزان	A۲		
۳	پخش نمایش متناسب با موضوع درس	A۳		
۴	شوخی طبعی معلم با دانش آموزان	A۴		
۵	توجه به حالات روحی دانش آموزان	A۵		
۶	دانش آموزان را بارها مورد تشویق قرار داد.	A۶		
۷	مشارکت و همکاری خوبی در حین تدریس داشته و رضایت بخش بود.	B۱	مشارکت فراگیران	
۸	مشارکت گروهی فراگیران در حد انتظار بود.	B۲		
۹	مشارکت بیشتر فراگیران در بحث های گروهی پیشنهاد می شود.	B۳		
۱۰	وسایل کمک آموزشی به خوبی طراحی شده بود.	C۱		
۱۱	از کارت هایی برای گروه	C۲	نتیجه	

بخشین همایش علمی-پژوهشی مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام (۱۴۰۱) - موسسه قانون باز (جهاد دانشگاهی - دانشگاه فرهنگیان، آموزش و پرورش و ...)

شایستگی حرفه ای			بندی و فعالیت استفاده شده بود که خوب بود.	
		C۳	اجرای خلاقانه و نمایش فیلم به موقع و عالی بود.	۱۲
		C۴	مهارت استفاده از پرده نمایش را داشتند.	۱۳
		C۵	از تمام وسایل کمک آموزشی که تهیه شده بود استفاده کرد.	۱۴
		C۶	نمایش فیلم برای فراگیران جذاب بود.	۱۵
		C۷	از دفتر کلاس استفاده نشد.	۱۶
		C۸	چیدمان صندلی و عدم تسلط فراگیرانی که در صندلی های آخر کلاس بودند.	۱۷
	نقاط ضعف	D۱	برای پاسخ به سوالات در حین درس باید از چند فراگیر مختلف استفاده می شد.	۱۸
		D۲	تشویق ها برای گروه ها یکسان نبود.	۱۹
		D۳	تذکر و توجه به فراگیران غیر فعال کم بود.	۲۰
		D۴	حرکت زیاد مدرس و استفاده از تکیه کلمه خوب	۲۱
		D۵	دانش آموزانی که در میز آخر کلاس بودند تسلط	۲۲

			کافی به تخته نداشتند.	
		D۶	از دفتر کلاس استفاده شد.	۲۳
		D۷	شتاب زدگی برای مدیریت کلاس داشتم.	۲۴
		D۸	مدرس باید در جلب توجه فراگیران به صحبت ها و سوالات دقت بیشتری داشته باشد.	۲۵
		D۹	عجله مدرس برای مدیریت زمان از مرحله ای به مرحله بعد مشخص بود.	۲۶
		D۱۰	ارائه تکلیف بدون توضیحات کامل	۲۷
		D۱۱	مدیریت زمان میتواندست بهتر باشد.	۲۸
	مهارت ارتباطی	E۱	سرکشی و نظارت به کار گروه ها و تماس چشمی با فراگیران خوب بود.	۲۹
		E۲	از کارت هایی برای گروه بندی و فعالیت بعدی استفاده شده بود.	۳۰
		E۳	ارزشیابی در طول تدریس و بعد از هر مرحله انجام میشد.	۳۱
		E۴	گروه بندی به نحو عالی انجام شد.	۳۲
		E۵	سوالاتی که پرسیده میشد تمامی گروه ها را درگیر	۳۳

شایستگی حرفه‌ای			بحث و گفتگو میکرد.	
		E۶	تمام مراحل قبل از تدریس صورت گرفت.	۳۴
		E۷	ایجاد انگیزه خوب و موثر بود.	۳۵
		E۸	به تمامی گروه ها سرکشی میکرد.	۳۶
	مهارت آموزشی	F۱	از سبک کلامی، تصویری و دست ورزی استفاده میکرد.	۳۷
		F۲	مراحل تدریس را طبق طرح درس پیش برد.	۳۸
		F۳	روی درس به طور کامل مسلط بود.	۳۹
		F۴	با تشویق های متفاوت و بازی باعث رفع خستگی آنها شد.	۴۰
		F۵	نظارت به تفاوت های فردی داشت.	۴۱
		F۶	با نام خدا و با شعر زیبا کلاس شروع شد.	۴۲
		F۷	برای هر بخش تدریس زمان مناسب اختصاص داده شده بود.	۴۳
F۸		جمع بندی به نحوه خوبی صورت گرفت.	۴۴	
F۹		تمام سه مرحله ارزشیابی صورت گرفت.	۴۵	

		F۱۰	تدریس مهارت محور بود.	۴۶
		F۱۱	داشتن یک برنامه ریزی دقیق	۴۷
		G۱	شیوه تدریس معلم بر اساس محتوای مورد نظر انتخاب شده بود.	۴۸
	مهارت رفتاری مناسب	G۲	در هنگام تدریس با صدای یکنواخت صحبت نکرد.	۴۹
		G۳	با دانش آموزان تماس چشمی مناسبی برقرار شد.	۵۰
		G۴	هنگام تدریس از دانش آموزان سؤالاتی جهت کنترل حواس آنها پرسیده شد.	۵۱
		G۵	رفتار های مطلوب را در جمع مورد تشویق قرار میداد.	۵۲
		G۶	به تمامی دانش آموزان به طور یکسان توجه میکرد.	۵۳
		G۷	شرایط بحث و گفتگو را برای دانش آموزان فراهم آورده بود.	۵۴
		H۱	به کار بردن شیوه های مناسب تدریس	۵۵
	کیفیت تدریس	H۲	کلاس درس به صورت کارگاهی فعال بود.	۵۶
		H۳	راهنمایی دانش آموزان برای انجام تمرینات جدید	۵۷
		H۴	انجام بازخورد توسط مربی	۵۸

مهارت ادراکی			صورت گرفت.	
		H۵	برقراری نظم و انضباط در کلاس	۵۹
		H۶	استفاده از وسایل و امکانات آموزشی	۶۰
	ارتباط کلامی	H۷	ارزشیابی مستمر دانش آموزان	۶۱
		J۱	با بیان شیرین مطالب را بیان میکرد.	۶۲
		J۲	بیان رسایی داشت.	۶۳
		J۳	تلاش در تغییر تن صدا و اجتناب از یکنواختی	۶۴
		J۴	سعی در رعایت حالات عاطفی جملات	۶۵
		J۵	مطابقت دادن صدای خود با موقعیت مکانی دانش آموزان	۶۶
	نحوه تعاملات معلم	K۱	پرهیز از پیش داوری های غیر منصفانه	۶۷
		K۲	ابراز علاقه و توجه به دانش آموزان	۶۸
		K۳	مربی در رفتار خود آرامش داشت.	۶۹
		K۴	کلاس به گونه ای اداره شد که به نیازهای مختلف فراگیران پاسخ داده شد.	۷۰
		K۵	معلم دارای آراستگی ظاهر بود.	۷۱

		۷۲	مریی به نظریات و سخنان هنگام تدریس خوب گوش داد.	K۶
		۷۳	مریی به تعداد زیادی از دانش آموزان مسئولیت واگذار کرد.	K۷
		۷۴	مریی جای مناسبی را برای تدریس خود انتخاب کرده بود.	K۸
		۷۵	مریی با لبخند وارد کلاس درس شد.	K۹
		۷۶	مریی با تمام دانش آموزان در تعامل بود.	K۱۰
		۷۷	معلم در انتقال مطالب مهارت بالایی داشت.	L۱
		۷۸	فن بیان و زبان بدن معلم به نسبت خوب بود.	L۲
		۷۹	معلم در رفتار خود خویشتنداری و صبر داشت.	L۳
		۸۰	گاهی استرس معلم خود را نشان میداد.	L۴
مهارت ادراکی	تعاملات غیر کلامی	۸۱	معلم دانش آموزان را به کار تیمی تشویق میکرد.	L۵
		۸۲	زمانی را برای وقت گذاشتن برای دانش آموزان	L۶

			اختصاص داده بود.	
		L۷	در دانش آموزان حس همدلی با معلم برقرار شد.	۸۳
		L۸	با تدبیری معلم در رفتارش نمایانگر بود.	۸۴
		L۹	به طور کلی ارتباط با دانش آموزان بسیار خوب بود.	۸۵

نتیجه گیری

درس پژوهی رویکردی جدید در توسعه دانش حرفه ای معلمان است که از درون مدارس ابتدایی ژاپن مطرح و گسترش یافته است. درس پژوهی در واقع روش پژوهشی مشارکتی معلمان در کلاس درس است که از آن به عنوان سودمند ترین، کاربردی ترین و مؤثرترین برنامه پرورش حرفه ای معلمان یاد کرده اند. در درس پژوهی مثل اقدام پژوهی معلمان فرصت می یابند تا در طراحی، اجرا و ارزیابی با یکدیگر همکاری، همیاری و مشارکت کنند و مسایل درون مدرسه و کلاس را بکاوند، جوابی بیابند و آن را در عمل بکار بندند و در پایان یک ارزیابی گروهی از کار آموزشی یکدیگر داشته باشند. در درس پژوهی حاضر اعضای ۴ نفره تیم، درس مواد اطراف ما را در دو مرحله تدریس و اجرا کردند. بر اساس نقد و ارزیابی های صورت گرفته از تدریس اول و دوم اعضای تیم به این نتیجه رسیدند که اجرای درس پژوهی می تواند در توسعه مهارت های معلمی و به روز کردن شیوه های تدریس موثر باشد. پژوهش در کلاس درس بدون شک موجب ارتقا توانمندی های حرفه ای معلم و بهسازی تدریس و شناخت بهتر موانع و مشکلات پیش رو و نحوه

چگونگی و برخورد و مقابله با آنها را فراهم می نماید. فرهنگ سازی و نهادینه کردن درس پژوهی در معلمان، جهت تربیت معلمانی پژوهنده و متخصص در کار خود اهمیت فراوان دارد.

ایجاد نشاط و شادابی یکی از موثرترین راه ها برای افزایش بهداشت روانی در جامعه است. مدرسه به عنوان یک نهاد می تواند با به وجود آوردن زمینه ها و برنامه هایی باعث هر چه شاداب کردن جامعه شود. در همین راستا حوری زاد، بهمن (۱۳۸۴) معتقد است شادمانی حالتی از ذهن است نه رشته ای از حوادث احساسی آرامش بخش که می توانید همیشه تجربه اش کنید و با آن زندگی کنید. مهارت های ارتباطی آن دسته از مهارت ها هستند که افراد می توانند درگیر تعامل های بین فردی و فرایند ارتباط شوند و شامل مهارت های متفاوتی هستند که مهم ترین آنها مهارت کلامی، گوش دادن موثر و بازخورد است. سجادی (۱۳۸۱) در فرایند آموزشی، ارتباط عبارت است از برقراری رابطه بین دو فرد، دو موضوع و دو اندیشه.

رعایت نظم و انضباط در محیط های آموزشی یکی از مهم ترین اهداف تربیتی است که اولیا مدارس آن را در اولویت قرار می دهند و رفتار و فعالیت آموزشی دانش آموزان نیز تا حد زیاد بر اساس این پدیده شکل میگیرد. مقدم (۱۳۶۶). نظم و انضباط موجب می گردد که فعالیت های دانش آموزان با موفقیت انجام گیرد و در نهایت زندگی با نشاط توأم شود و شکوفایی حاصل گردد. مظاهری، سیف (۱۳۷۷)

امروزه آموزش و پرورش سازمانی است که خطرترین نقش را در جامعه ایفا مینماید. از طرفی هنجارها و ایده آل های جامعه را به نسل جدید انتقال میدهد، و از طرفی دیگر در تلاش است تا متناسب با زمان و همگام با پیشرفت تکنولوژیکی به آموزش و پرورش افراد جامعه و حل مسایل اقدام نماید. در این فرایند، تمام نهادهای جامعه نقش دارند، ولی نقش اساسی را آموزش و پرورش برعهده دارد. مهمترین مؤلفه در آموزش و پرورش «فرایند یاددهی و یادگیری» میباشد (مهرمحمدی، ۱۳۷۴). در زمینه گفتار کلاسی، مشکل اساسی توزیع نامناسب میزان گفتار بین معلم و دانش آموزان است. در همین راستا (فلندرز، ۱۹۷۰) اظهار داشته است

که تقریباً بیش از دو سوم وقت کلاسهای درسی با سخنرانی سپری شود و در این مدت نیز معلم به طور یک طرفه و خطی سخنرانی میکند

استفاده از وسایل و امکانات آموزشی گفته ها و مطالب درسی برای دانش آموزان عینی تر و ملموس تر می شود حتی گاهی اتفاق می افتد که آنها در هنگام مشاهده و کار با وسایل نکاتی ریز و ظریف را کشف می کنند که برای همیشه در ذهنشان باقی می ماند پس هر اندازه که آنها از حواس خود بیشتر بهره بگیرند استعداد و خلاقیتشان بیشتر شکوفا می شود ذهنشان بیشتر فعال می شود و معلم نیز از کار خود نتیجه بهتری می گیرد در واقع معلم با بکارگیری این روش به سلامت روانی خود نیز کمک کرده است. وجود ارتباطات انسانی برای رفع نیازها و دستیابی به اهداف لازم به نظر می رسد. در همین راستا (اردبیلی، ۱۳۸۵) ارتباطات میان فردی نوعی از ارتباطات انسانی است که معمولاً بین ۲ یا چند نفر برقرار میگردد. این نوع ارتباطات در کلاس های درس از اهمیت زیادی برخوردار است. معلمان برای بهینه کردن شرایط محیط می بایستی تلاش کنند تا محیط یادگیری قوی ایجاد کنند. یکی از عواملی که بر درگیری تحصیلی تاثیر گذار است.

امروزه فرایند جهانی شدن، راه را به سوی جامعه ای دانش مدار میگذاید که در آن دانش و اطلاعات محور رشد و توسعه ی هر جامعه ای خواهد بود. بدیهی است رویارویی با چالش های جوامع دانش مدار، نیازمند بازنگری و طراحی مجدد نظام های آموزشی و فرایند آموزش است. (بازرگان، ۱۳۸۴)

در آرمان هایی که از سوی صاحب نظران برای نظام های تعلیم و تربیت مطرح می شود از معلم به عنوان نقطه ی اتکای هر تغییر و تحولی یاد می شود. (مهرمحمدی، ۱۳۷۹). در این راستا پروفیسور گیچ (۱۹۸۷) استاد برجسته تعلیم و تربیت در کتاب مبانی علمی هنر تدریس می گوید بدون تردید هیچ فرد دیگری جز معلم نمی تواند تاثیر بیشتری بر آنچه در مدارس میگذرد داشته باشد. معلم می تواند تعلیم و تربیت را فرایندی توان بالذت و کامیابی یا فرایندی بی ثمر کند. گودلد از مدرسه به عنوان یک کارگاه خلاق آموزشی نام برده است. (نصراصفهانی، ۱۳۸۱)

صافی (۱۳۷۶) در کتاب راهنمای معلم می نویسد معلمان باید از طریق هنر، علم و تجربه در فرایند تدریس، در سه مرحله قبل از تدریس، حین تدریس و بعد از تدریس مهارت یابند. در همین راستا رئوف (۱۳۷۹) معلمی را که به اندازه کافی مهارت های معلمی را تجربه نکرده باشد معلم بدون صلاحیت میخواند.

منابع و مآخذ

- ۱- ساکی و مدنی (۱۳۸۹) هدایت درس پژوهی راهنمایی عملی برای معلمان و مدیران. تهران: انتشارات حکمت علوی.
- ۲- حبیب زاده، عباس (۱۳۹۳)، اثربخشی درس پژوهی بر خودکارآمدی تصویری معلمان، مجله دست آورده های روان شناختی، دانشگاه شهید بهشتی چمران اهواز، پاییز و زمستان ، سال ۲۱، شماره ۲، صص ۱۴۵-۱۶۸.
- ۳- حوریزاد، بهمن (۱۳۸۹). بررسی تاثیر درس پژوهی خلاصیت محور بر توسعه توانمندی های حرفه ای معلمان و یادگیری رفتار خلاق معلمان و دانش آموزان، فصلنامه فرهنگ مشاوره، دوره جدید، شماره ۱، پاییز ۸۹.
- ۴- سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۸۱). فرهنگ آموزش در ژاپن، نشر روزنگار، تهران.
- ۵- عرفانی، نصرالله؛ شبیری، سیدمحمد (۱۳۹۵). اثربخشی دوره های آموزش درس پژوهی بر دانش و مهارت تدریس معلمان دوره متوسطه، پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال سیزدهم، شماره ۲۱، صص ۱۶۱-۷۰۰.
- ۶- معروفی، یحیی؛ کرمی، زهره (۱۳۹۳). درس پژوهی رویکردی نوین در توسعه حرفه ای معلمان، مجله تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، بهار و تابستان ۱۳۹۴، شماره ۱، صص ۳۹-۶۶.
- ۷- جلالی فرزاد، اعظم. (۱۳۹۲) میزان موفقیت اجرای طرح درس پژوهی را در مدارس استثنایی دوره ابتدایی شهر همدان در سال تحصیلی ۱۳-۹۲۱۹. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه بوعلی سینا همدان.
- ۸- خاکباز، عظیمه سادات؛ خدایی، محمدرضا؛ موسی پور، نعمت الله. (۱۳۹۰) تاثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه ای معلمان. فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره ۱۲: ۳۵-۲۲.
- ۹- فرزانه پور، آزاد. ناطقی، فائزه. سیفی، محمد. (۱۳۹۰) واکاوی اصول حاکم بر اجرای مطلوب برنامه درسی درس -پژوهی، فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهی، سال پنجم، شماره اول، بهار ۹۲۱۲، صص ۹۴۱-۹۳۹.

- ۱۰- محمدی، رزگار. حسنی، آرمان. (۱۳۹۸) بررسی تاثیر فرایند درس پژوهی بر توسعه حرفهای معلمان، فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهی، سال هفتم، شماره اول، بهار ۹۲۱۱، صص ۹۱-۹.
- ۱۱- میرشمشیری، مرجان؛ مهرمحمدی، محمود؛ کیامش، علیرضا؛ فردانش، هاشم. (۱۳۸۹) تاثیر درس پژوهی. فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره ۹۱۹: ۲۲-۴۳.

توجه داشته باشید: جهت چاپ مقالات خود در نشریات علمی و همایش های معتبر با (خانم دکتر جعفری) ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵ تماس بگیرید. گواهی نامه پذیرش و چاپ مقاله، کمتر از ۷۲ ساعت صادر می گردد.

موسسه علمی و حقوقی قانون یار
برگزار می کند

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه

دانشگاه فرهنگیان

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

پنجمین همایش علمی - پژوهشی

مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

ارگان ها و سازمان های حامی معنوی برگزاری همایش (در استان کرمانشاه)
دانشگاه فرهنگیان - سازمان ارشاد اسلامی - آموزش و پرورش - بنیاد شهید، سازمان شهرداری و ....

www.Olomensani.ir   www.Ghanonyar.ir

محورهای پذیرش مقالات

تمام گرایش های رشته فقه، حقوق و علوم قضایی ■ علوم تربیتی، تکنولوژی آموزشی و آموزش و پرورش
روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم دینی و مذهبی ■ علوم اقتصادی، بانکی و تمام گرایش های مدیریت

مکان و زمان برگزاری همایش
کرمانشاه - ۱۴۰۱/۱۲/۱۱

دبیر علمی و مسئول همایش
دکتر بهنام اسدی

مدیر اجرایی همایش
دکتر شهلا رضایی

ایمیل رسمی همایش جهت دریافت مقالات پژوهشگران
OLOMENSANI@YAHOO.COM

ارسال مقاله از طریق واتس آپ، ایتا، سروش، تلگرام، روبیکا به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

دبیرخانه مرکزی موسسه قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، موسسه قانون یار ۵۲۶ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

((در صورت طرح سوال درخصوص ارسال مقاله یا جذب در هیات علمی همایش با خانم دکتر قیادی تماس بگیرید. ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵))

 CiteFactor
Academic Scientific Journals
Index (University of) Academia.edu
California-San Francisco
  MENDELEY
PBIN.com
Sponsored And Indexed
  جهاد
دانشگاهی
Scientific Information Database
  DRJI
Directory of Research Journals Indexing
ICI WORLD of JOURNALS
  CONF PAPER
Sponsored and indexed by CIVILICA
We Respect the Science